

© Copyright by Tomasz Sudół
e-mail: zilek@op.pl tel. 697 427 834

Tłumaczenia językowe:
z rosyjskiego – Tomasz Sudół

Zdjęcia na okładce – z publikacji:
D. Garbacz i L. Witkowska, *Powiat Niski i Niżański*, Stalowa Wola 2004
oraz ze zbiorów Edwarda Męcińskiego

Korekta:
WBX Studio

Skład, opracowanie graficzne:
WBX Studio Graficzne, www.wbxstudio.pl

Wydawca:
WBX Studio Drukarnia • Wydawnictwo
ul. Hanasiewicza 4/210, 35-103 Rzeszów, tel. 790 790 265

ISBN: 978-83-945420-3-0

WBX Studio Drukarnia • Wydawnictwo
nie odpowiada za treści umieszczone w publikacji.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część tej publikacji nie może być reprodukowana
ani wykorzystywana w innej formie bez zgody autora.

Wydanie I

Rzeszów, październik 2016 r.

WSTĘP

Ponad dziesięć lat temu, szukając w Internecie informacji o I wojnie światowej, na stronie Małopolskiego Towarzystwa Genealogicznego¹ natknąłem się na *Listy Strat*² oraz *Uzupełnienia i Sprostowania*³ do nich. Przeglądając je znalazłem mnóstwo nazwisk żołnierzy powiatu Nisko. Postanowiłem z tych informacji zrobić coś pożytecznego dla regionu nizańskiego. W czerwcu 2009 roku założyłem szkolny Klub Młodego Badacza, który zajął się tematyką działań militarnych w regionie nizańskim podczas I wojny światowej. Dotarłem do kilku osób – potomków żołnierzy poszkodowanych w jakiś sposób podczas tej wojny – Pana Edwarda Męcińskiego (potomek w linii bocznej żołnierza 90. Pułku Piechoty – Tomasza Męcińskiego z Bukowiny) oraz Pani Stefani Binkowskiej-Tomczyk (jej ojciec, rudniczanin – Dominik Binkowski – służył w 3. Pułku Ułanów Obrony Krajowej)⁴.

W mojej głowie zrodził się pomysł wdrożenia uczniów szkół ponadgimnazjalnych powiatu nizańskiego – uzupełniając etat pracowałem w kilku na raz – do poszukiwania informacji o losach swoich przodków. Ciekawy temat w ramach lokalnego patriotyzmu. Przecież część pochodzących z powiatu Nisko żołnierzy „c.k” Armii tuż po upadku Monarchii Austro-Węgier i zakończeniu I wojny światowej zaangażowała się w walki z Ukraińcami w latach 1918-1919, brała udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1919-1920, a nawet po kilkunastu latach walczyła z wojskami hitlerowskimi w kampanii wrześniowej 1939 roku. Żeby rozpocząć te badania musiałem na wstępie odszukać na *Listach Strat* nazwiska naszych bohaterów – żołnierzy I wojny światowej. Później należało tylko rozdzielić zadania i określić kierunki poszukiwań. W ciągu kilkuletniej mrowczej pracy przeglądałem wszystkie *Listy Strat* (tj. 709) oraz dodatki do nich – *Uzupełnienia i Sprostowania*, dzięki czemu dotarłem do nazwisk, na których podstawie skonkretyzowałem straty żołnierskie poniesione przez powiat Nisko podczas I wojny światowej. Na 188 listach oraz 2 uzupełnieniach i sprostowaniach – odszukałem nazwiska 1510 żołnierzy. Efektem mozolnej pracy jest niniejsza książka.

Książka składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym przedstawiłem rys historyczny powiatu Nisko – jako jednostki administracyjnej oraz jednostki znajdującej się w strukturze wojskowej Komendy X Korpusu armii austro-węgierskiej. Rozdział drugi zawiera listę

¹ Małopolskie Towarzystwo Genealogiczne (skrót MTG) - <http://www.mtg-malopolska.org.pl/>

² *Verlustliste* – Lista Strat

³ *Ergänzungen Und Berichtigungen* – Uzupełnienia i Sprostowania

⁴ T. Sudoł, *Rudniczanin Dominik Binkowski – ułan armii austro-węgierskiej*, „Przegląd Rudnicki” nr 60 (1/2012), *Rudnik nad Sanem* 2012, s. 51-54.

strat żołnierskich powiatu Nisko w układzie alfabetycznym miejscowości i z nazwiska. Trzeci – jest podsumowaniem badań strat żołnierskich. Na końcu książki zamieściłem wykaz skrótów i terminów wojskowych oraz nazw geograficznych – miejscowości pobytu jeńców wojennych, miejsc pochówku żołnierzy.

Niestety nie dane mi było rozpoczęcie planowanych z uczniami badań, gdyż za całokształt pracy dydaktyczno-wychowawczej, naukowej zostałem wyrzucony z zawodu nauczyciela przez znowę dyrektorów rudnickich i niżańskich szkół ponadgimnazjalnych, przy cichym poparciu Towarzystwa Miłośników Ziemi Rudnickiej. Ta sitwa ma swoich politycznych nauczycieli historii – którym podniosłem poprzeczkę – oraz plany wykorzystania mojego dorobku naukowo-dydaktycznego i wynikających z niego pomysłów do własnych celów (z pewnością w Rudniku nad Sanem). Póki mieszkam na terenie powiatu blokuje jej działania, ale ona nadal stara się w różny sposób mnie ubezwłasnowolnić („zniewolić umysł”), unicestwić jako historyka i nauczyciela, pozbawić wszelkich środków na wydanie książek i pozbyć się z powiatu. Parasol ochronny nad tą sitwą sprawuje lokalny układziki polityczny we władzach powiatu niżańskiego, o ironio działa on pod szyldem i na konto obecnie rządzącego krajem PiS-u. Jako człowiek muszę się bronić, chociażby piórem, bo tyle mi pozostało i w książkach pisząc prawdę – demaskować prawdziwe oblicze tego układziku. Piszę to ku przestrodze uczciwych mieszkańców regionu, aby zrozumieli ile może kosztować współpraca z tym układzikiem (sitwą), liczy się tylko jego interes. Kto się nie podporządkuje (nie da się okraść i wykorzystać – w szeroko rozumiany sposób), to wylatuje z pracy bez względu na posiadane kompetencje. Mam świadomość, że książka historyczna nie jest miejscem, aby roztrząsać tego typu sprawy, ale sitwa i jej układziki nie pozostawia mi wyboru. W ten sposób wytworzyła się dziwna sytuacja – ja – rodowity mieszkaniec powiatu niżańskiego, nie mogę promować „małej ojczyzny” we własnym środowisku lokalnym – cóż za dyskryminacja, naruszanie podstawowych wolności i praw człowieka. No cóż – uroki demokracji powiatowej.

Na końcu chciałbym podziękować rodzicom za ich wyrozumiałość i wsparcie finansowe wydania niniejszej książki.

ROZDZIAŁ I

Powiat Nisko w strukturze terytorialnej Komendy X Korpusu przemysłowego Armii austro-węgierskiej – zarys.

Powiat Nisko - jednostka administracji cywilnej

Powiat Nisko powstał w połowie XIX wieku. Proces przekształcania się gminy Nisko w powiat dokonywał się w trzech etapach. Pierwszy miał miejsce w 1857 roku, wówczas przeprowadzono w Austrii reformę administracyjną, w której konsekwencji Nisko, Ulanów i Tarnobrzeg otrzymały status powiatu. Drugi etap miał miejsce w 1867 roku, gdy dokonano kolejnej reformy systemu administracyjnego, wprowadzając podział na urzędy powiatowe – zwane od 1868 roku „starostwami powiatowymi”. Reforma ta miała związek z wprowadzaniem autonomii w Galicji. W ramach wspomnianej reformy wytworzyła się dwutorowość władz powiatowych: państwowej, czyli rządowej – starosty mianowanego przez rząd austriacki oraz autonomicznej, samorządowej – sprawowanej przez radę powiatu z prezesem na czele. Tę formalnie utworzono w Nisku 1871 roku. Ostatecznie więc zakończył się proces ukonstytuowania się władz powiatu. Powyższa reforma zlikwidowała powiat w Ulanowie, włączając go do Niska oraz zlikwidowała powiat w Rozwadowie, który znalazł się w powiecie Tarnobrzeg. W konsekwencji wprowadzonych zmian administracyjnych w każdym mieście znajdowało się jedno starostwo wraz z przynależnymi do niego urzędami miejskimi i gminnymi. Ten system utrzymał się do końca I wojny światowej¹.

Według Szematyzmów na lata 1912 – 1914 powiat Nisko zajmował powierzchnię 99618 km² i liczył 69609 mieszkańców². Na jego terenie, stan na 1918 rok, znajdowały się następujące miejscowości wraz z przysiółkami: Barce (przysiółek Niska), Biedaczów

¹ Ze wstępu: Zarys dziejów powiatu Nisko – ks. prof. Marian Wolicki – ze wstępu do książki – D. Garbacz i L. Witkowska, *Powiat Niski i Niżański*, Stalowa Wola 2004, s. 7-10; na temat historii powiatu patrz też: J. Ogiński, *Nisko. Historia, ludzie, krajobrazy*, Stalowa Wola 2015.

² *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1914*, Lwów 1914 s. 39; *Szematyzm... na rok 1912*, Lwów 1912, s. 40; *Szematyzm... na rok 1913*, Lwów 1913, s. 39.

Małej), Zalesie, Zarzeczce, Zasanie (przysiółek Niska), Zdziary, Zwolaki (przysiółek Dąbrowicy/Ulanowa?)³.

Powiat Nisko w strukturze terytorialnej Komendy X Korpusu

Powiat Nisko znalazł się w strukturach jarosławskiego okręgu uzupełnień w 1883 roku. Wówczas do galicyjskiego zespołu pułków dołączyły nowopowstałe pułki piechoty – 89., 90., 95. i 100. Pociągnęło to za sobą konieczność wykrojenia odrębnych okręgów uzupełnień⁴. W Jarosławiu ulokowała się komenda uzupełnień 90. Pułku Piechoty (pełna nazwa – Infanterie Regiment 90 „Edler von Horsetzky” – często używany skrót – IR 90), którego szeregi zasilili rekruci z powiatów: jarosławskiego, cieszanowskiego, przeworskiego, łańcuckiego i niskiego⁵. W tym samym okresie ukształtowała się reguła dyslokowania pułków piechoty. Opierała się ona na zasadzie terytorialności odbywania służby wojskowej, według niej pułk powinien pozostawać na terytorium swojego dowództwa korpusu, a w miarę możliwości nawet w swoim okręgu uzupełnień. W praktyce reguła ta nie była przestrzegana, a poszczególne bataliony przesuвано do różnych, nieraz bardzo odległych garnizonów, przestrzegano przy tym jednak zasady pozostawienia w garnizonie macierzystym co najmniej jednego batalionu i tzw. kadry zapasowej⁶. Dla przykładu – 90. Pułk Piechoty miał swoje bataliony w następujących garnizonach: 1. Batalion w bośniackim Sarajewie, 2. i 3. Bataliony w Jarosławiu, natomiast 4. Batalion w Lubaczowie⁷. Mieszkańcy powiatu Nisko zasilali przede wszystkim szeregi: 90. Pułku Piechoty, 17. i 34. Pułku Piechoty Obrony Krajowej (skrót LIR – Landwehr Infanterie Regiment). Okręgi uzupełniające tych ostatnich nie pokrywały się z okręgiem 90. Pułku Piechoty, były znacznie większe. Okręg uzupełnień 17. Pułku Piechoty Obrony Krajowej (siedziba Rzeszów) obejmował 14 powiatów Galicji Środkowej⁸. Ponadto poborowi mogli być przydzieleni również do jednostek pobierających rekruta z całego terenu przemyskiego X Korpusu (np. do 4. Batalionu Strzelców Połowych – Feld-Jäger-Batalion nr 4 – skrót FJB 4; 6. Pułku Ułanów – Ulanen-Regiment nr 6 – skrót UR 6) i nie tylko. Cennym źródłem informacji – w jakich jednostkach służyli poborowi powiatu Nisko są *Listy Strat*. Na ich podstawie wyliczyłem, iż rekruci powiatu Nisko zasilali

³ J. Bigo, *Skorowidz wszystkich miejscowości z przysiółkami w Królestwie Galicji, Wielkim Księstwie Krakowskim i Księstwie Bukowieńskim z uwzględnieniem wszystkich dotąd zaszłych zmian terytorialnych kraju*, Lwów 1918.

⁴ J. Rydel, *W służbie cesarza i króla. Generałowie i admirałowie narodowości polskiej w siłach zbrojnych Austro-Węgier w latach 1868-1918*, Kraków 2001, s. 43.

⁵ S. Kułacz, *Okolice Leżajska i Sieniawy w przededniu i podczas I wojny światowej*, Leżajsk 2008, s. 13.

⁶ J. Bator, *Wojna Galicyjska. Działania armii austro-węgierskiej na froncie północnym (galicyjskim) w latach 1914-1915*, Kraków 2008, s. 366.

⁷ T. Nowakowski, *Armia austro-węgierska 1908-1918*, Warszawa 1992, s. 82.

⁸ J. Majka, *Garnizon rzeszowski [w:] Dzieje Rzeszowa*, tom 2, red. F. Kiryk, Rzeszów 1998, s. 284.

ROZDZIAŁ II

Lista strat żołnierskich powiatu Nisko.

Uwagi wstępne

Opracowany wykaz sporządzony został w układzie alfabetycznym miejscowości powiatu Nisko oraz z nazwiska żołnierzy. Przy opracowaniu wykazu nazwisk uznałem za porządane pozostanie przy oryginalnym układzie zapisu informacji o żołnierzu. W oryginalnym zapisie pozostawiłem stopnie wojskowe (np. Ulane, Infanterist, Unter-jäger, Feldwebel itd.) oraz nazwy oddziałów (np. IR 90, UR 6, FKR itd.). Moja ingerencja polegała na dopisaniu w nawiasach sugestii w pisowni nazwisk, spolszczeniu imion (np. Adalbert – Wojciech, Stanislaus – Stanisław, Michael – Michał itd.), nazw pododdziałów (np. kompanie – kompania, schwadron – szwadron itd.), przede wszystkim na uzupełnieniu informacji o miejscach pobytu jeńców. Całość zapisu zamyka informacja o źródle – *Liście Strat* lub *Uzupełnieniu i Sprostowaniu* – z którego zaczerpnąłem dane o żołnierzu.

Poniżej podaję schemat zapisu danych o żołnierzu:

Nazwisko i imię (Smoła Wojciech), data urodzenia (ur. 1891), stopień wojskowy (Infanterist), pododdział (3. kompania zapasowa), oddział (IR 90), informacja o żołnierzu (jeńiec wojenny Iczalka - Imperium Rosyjskie, gubernia niżnowogrodzka, ujezd kniaziniczski), źródło [*Verlustliste* nr 503 (16.12.1916) str. 56].

W zapisach nazwisk mogą pojawić się – przypuszczalnie – błędy np. Harkut – obecnie popularne Charchut, a może Marchut lub Karkut. Trudno orzec, czy błąd, czy prawidłowy zapis nazwiska. Jak wspomniałem nazwiska zapisane są w oryginale, gdzie niegdzie w nawiasie dopisana sugestia pisowni.

Na końcu książki zamieściłem wykaz skrótów i terminów wojskowych oraz wykaz nazw geograficznych¹ – miejsc pobytu jeńców wojennych i pochówku żołnierzy.

¹ Więcej szczegółowych informacji o historycznych guberniach, obwodach, ujezdach (powiatach) Imperium Rosyjskiego można znaleźć na następujących stronach internetowych: ru.wikipedia.org/wiki/Список_городов_Российской_империи_в_1897_году; ru.wikipedia.org/wiki/Губернии_и_области_Российской_империи_по_состоянию_на_1914_год

- nia symbirska, ujezd buiński). [źródło: *Verlustliste* nr 168 (28.04.1915) str. 39; *Verlustliste* nr 503 (16.12.1916) str. 56]
9. Szewc Andrzej, ur. 1882, Ersatz-Reservist, Offiziersdiener, 1. kompania zapasowa IR 90, jeniec wojenny Taszkent (Imperium Rosyjskie, obwód syrdaryjski, ujezd taszkiencki). [źródło: *Verlustliste* nr 203 (1.07.1915) str. 39]
 10. Ścierka Jan, ur. 1887, Ersatz-Reservist, 3. kompania zapasowa LIR 34, jeniec wojenny Piestschanka (Imperium Rosyjskie, obwód zabajkalski). [źródło: *Verlustliste* nr 361 (19.01.1916) str. 41]

Jarocin

1. Bielak Antoni, ur. 1884, Reserve-Infanterist, IR 90, poległ 22 listopada 1914. [źródło: *Verlustliste* nr 152 (30.03.1915) str. 7]
2. Chojnacki Józef, ur. 1891, Infanterist, 10. kompania IR 90, jeniec wojenny Orłow (Imperium Rosyjskie, gubernia wiacka, ujezd orłowski). [źródło: *Verlustliste* nr 439 (11.07.1916) str. 11]
3. Chwiej Stanisław, ur. 1894, Landsturm-Infanterist, 4. kompania zapasowa IR 90, jeniec wojenny Jurjewiec (Imperium Rosyjskie, gubernia kostromska, ujezd juriewiecki). [źródło: *Verlustliste* nr 439 (11.07.1916) str. 11]
4. Dzik Antoni, ur. 1885, Landsturm-Infanterist, IR 90, jeniec wojenny Tomsk (Imperium Rosyjskie, gubernia tomska, ujezd tomski). [źródło: *Verlustliste* nr 663 (28.03.1918) str. 13]
5. Harkut Franciszek, ur. 1887, Infanterist, 4. kompania IR 90, poległ 2 lipca 1916. Pochowany na wzgórzu 2059 przed Monte Pasubio w Południowym Tyrolu. [źródło: *Verlustliste* nr 450 (10.08.1916) str. 20]
6. Janik Walenty, ur. 1874, Infanterist, 3. kompania LIR 17, jeniec wojenny, Imperium Rosyjskie. [źródło: *Verlustliste* nr 492 (23.11.1916) str. 22]
7. Kiełb Józef, ur. 1893, Infanterist, 3. kompania IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 85 (23.12.1914) str. 19]
8. Kołodziej Michał, ur. 1884, Reserve-Wachtmeister, 1. szwadron UR 6, poległ 17-20 sierpnia 1916. [źródło: *Verlustliste* nr 480 (20.10.1916) str. 28.]
9. Krajewski Michał, ur. 1891, Infanterist, IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 168 (28.04.1915) str. 23]
10. Lach Józef, ur. 1882, Reserve-Infanterist, 5. kompania IR 90, jeniec wojenny, Imperium Rosyjskie. [źródło: *Verlustliste* nr 447 (1.08.1916) str. 30]
11. Lach Walenty, ur. 1886, Infanterist, 9. kompania IR 90, ranny. [źródło: *Ergänzung Und Berichtigung* nr 8 (12.02.1915) str. 20]
12. Łysogóra Filip, ur. 1887, Reserve-Infanterist, 12. kompania LIR 34, jeniec wojenny Barnaul (Imperium Rosyjskie, gubernia tomska, ujezd barnaulski). [źródło: *Verlustliste* nr 361 (19.01.1916) str. 29]

11. Łyko Józef, ur. 1885, Landsturm-Infanterist, IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 603 (28.07.1917) str. 35]
12. Marut Andrzej, ur. 1886, Ersatz-Reservist, 3. kompania zapasowa IR 90, jeniec wojenny Jelec (Imperium Rosyjskie, gubernia orłowska, ujezd jelecki). [źródło: *Verlustliste* nr 190 (8.06.1915) str. 27]
13. Marut Antoni, ur. 1882, Gefreiter, 6. kompania LIR 17, ranny, jeniec wojenny. Przebywał w Połączonym Szpitalu Ewakuacyjnym nr 36 w Kałudze (Imperium Rosyjskie, gubernia kałuska, ujezd kałuski). [źródło: *Verlustliste* nr 198 (22.06.1915) str. 25]
14. Olszowy Józef, ur. 1890, Infanterist, 3. kompania zapasowa IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 435 (27.06.1916) str. 45]
15. Przybylski (woryginalne Prybulsky) Walenty, ur. 1897, Infanterist, 1. kompania IR 90, zmarł 17 października 1917. [źródło: *Verlustliste* nr 637 (20.12.1917) str. 42]
16. Sołtys Tomasz, ur. 1888, Infanterist, 14. kompania IR 98, zmarł 24 stycznia 1915. [źródło: *Verlustliste* nr 687 (23.07.1918) str. 45]
17. Trebulski (lub Trybulski) Jan, ur. 1891, Landsturm-Infanterist, 3. kompania zapasowa IR 90, jeniec wojenny Sarańsk (Imperium Rosyjskie, gubernia penzeńska, ujezd sarański). [źródło: *Verlustliste* nr 439 (11.07.1916) str. 65; *Verlustliste* nr 503 (16.12.1916) str. 63]
18. Żak Jan, ur. 1885, Ersatz-Reservist, 4. kompania zapasowa LIR 17, jeniec wojenny. Przebywał w Szpitalu Ewakuacyjnym nr 1 w Moskwie (Imperium Rosyjskie, gubernia moskiewska, ujezd moskiewski). [źródło: *Verlustliste* nr 422 (18.05.1916) str. 61]
19. Żak Marcin, ur. 1888, Zugführer, 2. kompania marszowa IR 90, jeniec wojenny. Przebywał w Połączonym Szpitalu nr 6 w Moskwie (Imperium Rosyjskie, gubernia moskiewska, ujezd moskiewski). [źródło: *Verlustliste* nr 439 (11.07.1916) str. 69]

Jeżowe

1. Adler Chaim, ur.?, Landsturm-Infanterist, 4. kompania zapasowa IR 90, jeniec wojenny. Zbiegł z niewoli. [źródło: *Verlustliste* nr 406 (11.04.1916) str. 3]
2. Bakalarczyk Franciszek, ur. 1895, Landsturm-Infanterist, IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 603 (28.07.1917) str. 7]
3. Bakalarczyk Jan, ur. 1890, Gefreiter (na innej Liście Strat - Landsturm-Gefreiter) IR 90, ranny (1914 lub 1915), poległ 2 lipca 1916 [źródło: *Verlustliste* nr 152 (30.03.1915) str. 6; *Verlustliste* nr 527 (21.02.1917) str. 6]
4. Bakalarek Franciszek, ur. 1896, Infanterist, 4. kompania zapasowa IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 527 (21.02.1917) str. 6]
5. Bednarz Jan, ur. 1889, Landsturm-Infanterist, IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 527 (21.02.1917) str. 7]
6. Bielawski Antoni, ur. 1893, Landsturm-Infanterist, IR 90, poległ 29 marca 1917. [źródło: *Verlustliste* nr 587 (7.06.1917) str. 11]

117. Zajac Marcin, ur. 1882, Reserve-Jäger, 1. kompania FJB 14, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 343 (27.12.1915) str. 56]
118. Zaguła Sebastian, ur. 1895, Lansdturm-Infanterist, 2. kompania zapasowa IR 90, jeniec wojenny Charków (Imperium Rosyjskie, gubernia charkowska, ujezd charkowski). [źródło: *Verlustliste* nr 503 (16.12.1916) str. 67]
119. Zaguła Walenty, ur. 1891, Reserve-Infanterist (na innej Liście Strat – Infanterist), 1. kompania zapasowa IR 90, jeniec wojenny Arzamas (Imperium Rosyjskie, gubernia niżowogrodzka, ujezd arzamaski). [źródło: *Verlustliste* nr 156 (8.04.1915) str. 44; *Verlustliste* nr 379 (19.02.1916) str. 54]

Kamień

1. Bajek Jan, ur. 1882, Ersatz-Reservist (na innej Liście Strat - Reserve-Infanterist), 1. kompania zapasowa IR 90, jeniec wojenny Charków (Imperium Rosyjskie, gubernia charkowska, ujezd charkowski). Zbiegł z niewoli. [źródło: *Verlustliste* nr 406 (11.04.1916) str. 4; *Verlustliste* nr 503 (16.12.1916) str. 6]
2. Bałut Grzegorz, ur. 1885, Infanterist (na innej Liście Strat – Korporal), 9. kompania IR 90, dwukrotnie ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 135 (2.03.1915) str. 52, uzupełnienie do: *Verlustliste* nr 85; *Verlustliste* nr 444 (22.07.1916) str. 6]
3. Bochenek Andrzej, ur. 1895, Schütze, 11. kompania SchR 34, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 582 (30.05.1917) str. 8]
4. Boguń Piotr, ur. 1886, Infanterist, IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 152 (30.03.1915) str. 8]
5. Bolka Franciszek, ur. 1882, Infanterist, Fahrsoldat, 4. kompania zapasowa IR 90, ranny, jeniec wojenny Spassk (Imperium Rosyjskie, gubernia rizańska, ujezd spasski). [źródło: *Verlustliste* nr 156 (8.04.1915) str. 8; *Verlustliste* nr 379 (19.02.1916) str. 8]
6. Cewka Jan, ur. 1893, Infanterist, 3. kompania IR 45, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 665 (3.04.1918) str. 11]
7. Cierpisz Józef, ur. 1896, Infanterist, 1. kompania LstB 75, poległ 11 października 1916. [źródło: *Verlustliste* nr 515 (20.01.1917) str. 13]
8. Dudek Wojciech, ur. 1894, Infanterist, 3. kompania zapasowa IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 527 (21.02.1917) str. 13]
9. Dudzik Józef, ur. 1890, Infanterist, 11. kompania IR 90, ranny, jeniec wojenny Tiumeń (Imperium Rosyjskie, gubernia tobolska, ujezd tiumeński), Rotte 17 (17. rota – kompania - prawdopodobnie oddział roboczy złożony z jeńców liczący być może około 250 ludzi). [źródło: *Ergänzung Und Berichtigung* nr 8 (12.02.1915) str. 17; *Verlustliste* nr 439 (11.07.1916) str. 14]
10. Dudzik Józef, ur. 1898, Landsturm-Schütze, SchR 34, zmarł 17 sierpnia 1917. [źródło: *Verlustliste* nr 666 (11.04.1918) str. 18]

3. Fila Walenty, 1893, Infanterist, 3. kompania LIR 18, poległ 10 sierpnia 1916. [źródło: *Verlustliste* nr 539 (20.03.1917) str. 16]
4. Fila Wawrzyniec, ur. 1884, Landsturm-Infanterist, IR 90, jeniec wojenny Żytomierz (Imperium Rosyjskie, gubernia wołyńska, ujezd żytomierski). [źródło: *Verlustliste* nr 663 (28.03.1918) str. 14]
5. Meicher Jan, ur. 1889, Infanterist, 15. kompania IR 90, jeniec wojenny. Przebywał w Szpitalu nr 18 w Moskwie (Imperium Rosyjskie, gubernia moskiewska, ujezd moskiewski). [źródło: *Verlustliste* nr 663 (28.03.1918) str. 33]
6. Oźga Karol, ur. 1890, Infanterist, 8. kompania LIR 17, jeniec wojenny Tomsk (Imperium Rosyjskie, gubernia tomska, ujezd tomski). [źródło: *Verlustliste* nr 176 (11.05.1915) str. 32]
7. Puzio Wojciech, ur. 1895, Landsturm-Infanterist, IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 471 (30.09.1916) str. 48]
8. Wurzeł Ozjasz (Osias), ur. 1897, Landsturm-Infanterist, IR 90, jeniec wojenny Bogdanowicz (Imperium Rosyjskie, gubernia permska, ujezd ochański). [źródło: *Verlustliste* nr 663 (28.03.1918) str. 55]

Nisko

1. Babiarez Longin, ur. 1884, Zugführer, 4. kompania marszowa IR 90, jeniec wojenny Insar (Imperium Rosyjskie, gubernia penzeńska, ujezd insarski). [źródło: *Verlustliste* nr 379 (19.02.1916) str. 5]
2. Bajak Jan, ur. 1882, Reserve-Infanterist, 11. kompania LIR 17, jeniec wojenny Krasnogorskoje (Imperium Rosyjskie, obwód akmoński). [źródło: *Verlustliste* nr 422 (18.05.1916) str. 5]
3. Bałut Adam, ur. 1889, Schütze, SchR 11, jeniec wojenny Kazań (Imperium Rosyjskie, gubernia kazańska, ujezd kazański). [źródło: *Verlustliste* nr 683 (28.06.1918) str. 8]
4. Bartoszek Józef, ur. 1881, Infanterist, 4. kompania IR 90, poległ. [źródło: *Verlustliste* nr 39 (29.10.1914) str. 6]
5. Beer Ignacy, ur. 1896, Landsturm-Infanterist, IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 527 (21.02.1917) str. 8]
6. Bieńkowski Antoni, ur. 1884, Infanterist, 6. kompania LIR 17, jeniec wojenny, Imperium Rosyjskie. [źródło: *Verlustliste* nr 450 (10.08.1916) str. 7]
7. Bis Franciszek, ur. 1882, Ersatz-Reserve-Infanterist, 4. kompania zapasowa LIR 17, jeniec wojenny Posselok Dubrowinsk (Imperium Rosyjskie, obwód akmoński). [źródło: *Verlustliste* nr 454 (19.08.1916) str. 7]
8. Bis Jan, ur. 1881, Infanterist, oddział sztabowy IR 10, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 582 (30.05.1917) str. 8]

4. Hang Franciszek, ur. 1881, Infanterist, 9. kompania IR 90, rany. [źródło: *Ergänzung Und Berichtigung* nr 8 (12.02.1915) str. 18]
5. Reichert Józef, ur. 1883, Zugführer, 2. kompania zapasowa IR 90, jeńiec wojenny Jekaterynburg (Imperium Rosyjskie, gubernia permska, ujezd jekaterynoburski). [źródło: *Verlustliste* nr 503 (16.12.1916) str. 51]
6. Sikora Józef, ur. 1881, Gefreiter, 3. kompania zapasowa IR 90, jeńiec wojenny, Imperium Rosyjskie. [źródło: *Verlustliste* nr 379 (19.02.1916) str. 43]
7. Szot Józef, ur. 1890, Landsturm-Schütze, SchR 34, zmarł 14 sierpnia 1918. [źródło: *Verlustliste* nr 703 (4.12.1918) str. 60]
8. Wacht Marcin, ur. 1893, Infanterist, 4. kompania IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 106 (18.01.1915) str. 41]
9. Wacnik Franciszek, ur. 1893, Infanterist, 4. kompania zapasowa IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 527 (21.02.1917) str. 55]

Rudnik

1. Banas (może Banaś) Maksymilian, ur. 1893, Gefreiter, IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 152 (30.03.1915) str. 6]
2. Binkowski Dominik, ur. 1892, Ulane, 4. szwadron LUR 3, jeńiec wojenny Stawropol (Imperium Rosyjskie, gubernia samarska, ujezd stawropolski). [źródło: *Verlustliste* nr 469 (26.09.1916) str. 7; *Verlustliste* nr 480 (21.10.1916) str. 65, uzupełnienie do: *Verlustliste* nr 469]
3. Blatt Moses, ur. 1886, Reserve-Infanterist, 15. kompania IR 90, ranny. [źródło: *Ergänzung Und Berichtigung* nr 8 (12.02.1915) str. 16]
4. Burda Juda, ur. 1891, Infanterist, 6. kompania LIR 11, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 376 (15.02.1916) str. 10]
5. Długosiewicz Michał, ur. 1897, Landsturm-Infanterist, IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 615 (10.10.1917) str. 11]
6. Eck Heinrich (Henryk), ur. 1891, Landsturm-Infanterist, IR 90, jeńiec wojenny Sinarskaja, Imperium Rosyjskie. [źródło: *Verlustliste* nr 663 (28.03.1918) str. 13]
7. Flis Kazimierz, ur. 1895, Landsturm-Infanterist, 9. kompania LstIR 2, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 672 (11.05.1918) str. 16]
8. Fortgang Izydor, ur. 1896, Gefreiter, 3. kompania zapasowa IR 90, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 435 (27.06.1916) str. 17]
9. Gancarz Dominik, ur. 1886, Landsturm-Infanterist, 16. kompania IR 40, ranny. [źródło: *Verlustliste* nr 427 (3.06.1916) str. 14]
10. Gancarz Franciszek, ur. 1881, Reserve-Infanterist, 1. kompania zapasowa IR 90, jeńiec wojenny Charków (Imperium Rosyjskie, gubernia charkowska, ujezd charkowski). [źródło: *Verlustliste* nr 503 (16.12.1916) str. 21]

ROZDZIAŁ III

Straty żołnierskie powiatu Nisko w statystyce.

Podsumowanie

Tabela 1 [Straty pod względem rannych, jeńców, zabitych, zmarłych]

	Wykazanych	14	13	31	10	3	12	38	1	4	19	16	5	12	11	16	17	10	30	19	119	114	14	39	12	32	5	11	6	9	9	9	45	27	22
		7	8	16	3	1	7	18	0	1	9	9	3	2	3	2	10	6	8	6	64	56	9	14	8	15	4	5	2	4	7	17	11	9	
Odniosło rany		8	4	11	3	1	4	19	0	3	12	5	2	6	5	5	10	5	14	12	45	57	6	20	6	14	0	5	4	3	2	24	14	11	
Dostało się do niewoli		1	1	5	3	1	1	4	1	1	0	2	0	3	2	5	3	0	8	1	15	10	0	6	0	2	1	1	0	2	1	5	2	4	
Zostało zabitych		0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	2	0	3	1	2	0	2	0	1	0	0	0	1	1	1	
Zmarło od ran, wycieńczenia, chorób.		16	13	33	10	3	12	42	1	5	21	16	5	13	11	19	19	11	30	21	124	126	16	42	14	33	5	12	6	9	10	47	28	25	
Razem:		16	13	33	10	3	12	42	1	5	21	16	5	13	11	19	19	11	30	21	124	126	16	42	14	33	5	12	6	9	10	47	28	25	

W tym:

Straty pod względem rannych, jeńców, zabitych, zmarłych [tabela 1]

Na 188 listach oraz 2 uzupełnieniach i sprostowaniach - odszukałem nazwiska 1510 żołnierzy, spośród których:

[1510=100%]

- odniosło rany – 721 (47,74%)
- dostało się do niewoli – 685 (45,36%)
- zostało zabitych – 172 (11,39%)
- zmarło od ran, wycieńczenia, chorób – 48 (3,17%)

Razem te cztery powyższe kategorie dały sumę strat – 1626. Różnica pomiędzy liczbą poniesionych strat – 1626 – a liczbą wykazanych z nazwiska na *Listach Strat* żołnierzy – 1510 – wskazuje, iż 116 (7,68%) żołnierzy ucierpiało dwukrotnie (np.: ranny, dostał się do niewoli; jeńiec wojenny, zmarł w niewoli; ranny, po okresie rekonwalescencji powrócił na front, gdzie został zabity). Tych uwzględniłem w dwóch kategoriach np.: odniosło rany; dostało się do niewoli. Nie doszukałem się na *Listach Strat* przykładu wykazania trzykrotnej straty jednego żołnierza (np. ranny, dostał się do niewoli, gdzie po jakimś czasie zmarł), co nie wyklucza takiej ewentualności, gdyż instytucje zbierające i przetwarzające informacje do *List Strat* mogły coś pominąć albo nie otrzymały wiadomości pozwalających uzupełnić brakujące dane. Żołnierza kilkakrotnie wykazanego na *Listach Strat* jako rannego przyporządkowałem do jednej kategorii – odniosło rany – bez wyszczególnienia ilości zranień. Dodam, że w tym przypadku rekordzistą był żołnierz związany z Bukowiną – Tomasz Męciński - ranny czterokrotnie podczas wojny. Ten fakt potwierdził żyjący jego potomek z linii bocznej – Edward Męciński, pochodzący z Bielin-Rędzin, obecnie mieszkający w Rudniku nad Sanem.

Najwięcej wykazanych żołnierzy pochodziło z miejscowości

[1510=100%]

- Nisko – 128 (8,47%)
- Jeżowe – 119 (7,88%)
- Kamień – 114 (7,54%)
- Pysznica – 74 (4,90%)
- Przyszów Kameralny – 57 (3,77%)
- Rudnik nad Sanem – 55 (3,64%)
- Ulanów – 50 (3,31%)

199. Wolak Marcin z Niska, poległ 14 listopada 1914.
200. Wolak Marcin z Przyszowa Kameralnego, poległ 14 listopada 1914.
201. Wolanin Antoni z Pława, poległ 22-30 sierpnia 1917.
202. Wołoszyn Andrzej z Dąbrówki, poległ 18-21 czerwca 1918.
203. Wołoszyn Józef z Zarzecza, poległ 1914.
204. Wołoszyn Walenty z Szyperek, poległ 20 września 1916.
205. Wołoszyn Wojciech z Zarzecza, poległ 21 grudnia 1917.
206. Woźniczka Józef z Pysznicy, poległ 1914 lub 1915.
207. Wyrka Wojciech z Zalesia, poległ 1914 lub 1915.
208. Zając Antoni z Łowiska, zmarł 2 sierpnia 1917.
209. Zakrzewski Michał z Niska, poległ 26-27 czerwca 1916.
210. Zarzycki Stanisław z Łowiska, poległ 2 listopada 1914.
211. Ziarno Marek z Kłyżowa, zmarł 29 maja 1918.
212. Ziomek Wojciech z Jarocina, poległ 24 kwietnia 1915.
213. Zub Andrzej z Przędzela, poległ 1914.
214. Zub Jan z Przędzela, poległ 20-26 września 1916.
215. Zucker Hersch z Ulanowa, poległ 1914 lub 1915.
216. Zwolak Franciszek z Glinianki, poległ 19-18 października 1916.
217. Zybura Franciszek z Grobel, poległ 2 listopada 1914.
218. Zybura Jakub z Wólki Łętowskiej, poległ 8 czerwca 1916.
219. Żak Jan z Niska, zmarł 2 lutego 1918.
220. Żak Wojciech z Przyszowa Kameralnego, poległ 1914 lub 1915.

Tabela 7: Ilość poległych i zmarłych w poszczególnych latach wojny. [220=100%]

	1914	1915	1916	1917	1918	Nieokre- śleni 1914/ 1915	Nieokre- śleni 1916- 1918	Razem (%)
Polegli	46	9	72	22	4	19	0	172 (78,18%)
Zmarli	3	4	2	18	20	0	1	48 (21,81%)
Razem (%)	49 (22,27%)	13 (5,90%)	74 (33,63%)	40 (18,18%)	24 (10,90%)	19 (8,63%)	1 (0,45%)	220 (100%)

Najbardziej krwawym pod względem ilości – łącznie poległych, zmarłych – okazał się rok 1916 – 74 żołnierzy (33,63%). Na drugim miejscu – z wyraźną różnicą 11,36% – rok 1914 (49 żołnierzy – 22,27%) i tuż za nim – 1917 (40 żołnierzy – 18,18%). Różnica w wynikach pomiędzy 1914 a 1917 rokiem wynosi 4,09%. Kolejna wyraźna różnica w wynikach

LFHD – Landwehr-Feld-Haubitzen-Division – dywizjon haubic polowych obrony krajowej
LIR (Landwehr-Infanterie-Regiment) – pułk piechoty obrony krajowej
LstB (Landsturm-Bataillon) - batalion pospolitego ruszenia (samodzielny batalion pospolitego ruszenia)
LstBezKmdo (Landsturm-Bezirk-Kommando) - rejonowa komenda uzupełnień pospolitego ruszenia
LstIB (Landsturm-Infanterie-Bataillon) – batalion piechoty pospolitego ruszenia
LstIR (Landsturm Infanterie Regiment) – pułk piechoty pospolitego ruszenia
LUR (Landwehr-Ulanen-Regiment) – pułk ułanów obrony krajowej

O

Offiziersdiener – ordynans
Oddział sztabowy – StabsAbteilung (StbsAbt.)
Oddział karabinów maszynowych - Maschinen-Gewehr-Abteilung (MGA)

P

Patrouilleführer – dosłownie: dowódca patrolu; starszy szeregowy w formacjach strzeleckich
Pferde-Feld-Spital – dosłownie „szpital polowy dla koni” – jednostka weterynaryjna
Pion.Baon (Pionier-Bataillon) – batalion pionierów
Rezerwow Szpital Polowy - Feld-Reservespitalin

R

Reserve-Infanterist – szeregowy piechoty rezerwy
Reserve-Gefreiter – starszy szeregowy (piechoty/kawalerii) rezerwy
Reserve-Kompagnie-Hornist – trębacz kompanijny rezerwy
Reserve-Jäger – strzelec rezerwy
Reserve-Pionier – pionier rezerwy
Reserve-Wachtmeister – wachmistrz (sierżant w kawalerii) rezerwy
Rgtsstab (Regimentsstab) - sztab pułku

S

SappB (Sappeur-Bataillon) – batalion saperów
Sappeur – saper
Sanitäter – sanitariusz
Sanitäter-Unter-Offizier (SanUOff.) – sanitariusz-podoficer
San-Truppe/San-Abt – oddział sanitarny
SchR (Schützen-Regiment) – pułk strzelców (od kwietnia 1917 r. dotychczasowe LIR przemianowano na SchR)

Spis treści

Wstęp	3
--------------------	----------

Rozdział I

Powiat Nisko w strukturze terytorialnej Komendy X Korpusu przemyskiego Armii austro-węgierskiej	5
--	----------

Rozdział II

Lista Strat żołnierskich powiatu Nisko	12
---	-----------

Uwagi wstępne (s. 12); Bieliniac (s. 13); Bieliny (s. 14); Bojanów (s. 14); Borki (s. 16); Borowina (s. 17); Bukowina (s. 17); Cholewiana Góra (s. 18); Chyły (s. 21); Cisów Las (s. 21); Dąbrowica (s. 22); Dąbrówka (s. 23); Domostawa (s. 24); Glinianka (s. 24); Golce (s. 25); Groble (s. 26); Gwoździec (s. 27); Huta Deręgowska (s. 28); Jarocin (s. 29); Jata (s. 31); Jeżowe (s. 32); Kamień (s. 40); Katy (s. 47); Kłyżów (s. 48); Kończyce (s. 51); Kopki (s. 52); Korabina (s. 54); Koziarnia (s. 54); Kurzyna Mała (s. 55); Kurzyna Wielka (s. 56); Laski (s. 56); Łętownia (s. 57); Łowisko (s. 60); Majdan Goleczański (s. 62); Malce (s. 63); Maziarnia (s. 63); Mostki (s. 65); Nart Nowy (s. 66); Nart Stary (s. 67); Nisko (s. 68); Nowa Wieś (s. 76); Nowosielec (s. 77); Pławo (s. 79); Przędzel (s. 82); Przyszów Kameralny (s. 83); Przyszów Szlachecki (s. 87); Pysznicza (s. 88); Raclawice (s. 92); Rauchersdorf (s. 93); Rudnik (s. 94); Sójkowa (s. 98); Stany (s. 98); Steinau (s. 100); Stróża (s. 100); Studzieniec (s. 101); Swoły (s. 102); Szyperki (s. 102); Tarnogóra (s. 102); Ulanów (s. 103); Warchoły (s. 107); Wolina (s. 107); Wólka Bielińska (s. 107); Wólka Łętowska (s. 108); Wólka Tanewska (s. 109); Zalesie (s. 110); Zarzecze (s. 112); Zdziary (s. 115).

Rozdział III

Straty żołnierskie powiatu Nisko w statystyce. Podsumowanie	117
--	------------

Tabele 1, 2, 3, 4, 5, 6 (s. 117-128); Straty żołnierskie pod względem rannych, jeńców, zabitych, zmarłych (s. 129); Straty pod względem rocznika zmobilizowanych (s. 130); Straty pod względem przydziału mobilizacyjnego (s. 131); Straty pod względem oficerów, jednorocznych ochotników – przyszłych oficerów (s. 132); Dokładniejsze szacunki strat pod względem poległych i zmarłych (s. 132); Straty żołnierskie powiatu Nisko względem ogólnej liczby jego mieszkańców (s. 140).

Wykaz skrótów i terminów wojskowych	142
Wykaz nazw geograficznych – miejsc pobytu jeńców wojennych i pochówku żołnierzy	146
Bibliografia	162